

Asia: VN/1514/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähkömarkkinalain sekä sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kiitämme työ- ja elinkeinoministeriötä lausuntopyyntöstä hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähkömarkkinalain sekä sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta.

Yleisesti pidämme lakiin esitettyjä muutoksia oikeansuuntaisina ja kannatettavina. Haluamme kuitenkin huomauttaa, että koko sähkön siirto- ja jakelujärjestelmä painii tällä hetkellä merkittävien haasteiden kanssa lisääntyvän hajautetun tuotannon, sähköistyvän liikenteen ja lämmityksen sekä muun voimakkaan yhteiskunnan sähköistymisen edetessä. Paikoitellen kapasiteetti on sähköverkoista jo loppunut, tai tulee loppumaan lähiaikoina. Sähkön siirto- ja jakeluverkkojen kehittämistä ei ole mahdollista tehdä nopeasti tai lyhytjänteisten suunnitelmien pohjalta vaan yksittäisen verkonosan kehittäminen voi viedä jopa vuosia aikaa. Tästä syystä on erityisen tärkeää, että verkkoyhtiöitä koskevat lait, asetukset ja valvontamenetelmät toimivat pitkäjänteisesti ja niissä ymmärretään sähköverkkojen kehittämisen pitkäaikainen luonne.

Lain jatkovalmistelussa tulisikin mielestämme huomioida paremmin verkkoinfrastruktuurin kehittämisen mahdollistaminen tulevaisuuden sähköistyvän yhteiskunnan tarpeisiin. Tätä päätelmää tukee myös toukokuun lopussa Euroopan neuvostossa hyväksytty päätelmä (1) EU:n sähköverkkoinfrastruktuurista. Päätelmä tunnistaa tarpeet merkittäviin investointeihin sähköverkkoihin koko Euroopan tasolla, samalla varmistaen niiden häiriösietokyvyn. Suomessa vuoden alussa voimaan tulleet verkkoyhtiöiden valvontamenetelmät eivät ikävä kyllä ole tämän päätelmätavoitteiden mukaisia ja ovat jo johtaneet satojen miljoonien eurojen leikkauksiin sähköverkkoihin tehtävissä investoinneissa.

Edellä mainitun lisäksi haluamme lausua seuraavista ehdotetuista lakimuutoksista yksityiskohtaisemmin;

20 § Liittämiselvöllisyys.

Esityksen mukaan liittämiselvöllisyys on alue-/kantaverkkotasolla 24kk ja jakeluverkkotasolla 6kk liittämispöynnön vastaanottamisesta. Tähän ehdotetaan poikkeusta niissä tilanteissa, joissa liittymää ei voida liitynnän laajuuden, teknisen toteutuksen tai muun erityisen syyn vuoksi toimittaa.

Näkemyksemme mukaan ehdotuksen mukainen 6 kk aika verkkoon liittämisen toteuttamiseksi on jakeluverkkotasolla liian lyhyt. Suomessa pahimmillaan talven takia n. 5 kk vuodesta on aikaa, jolloin sähköverkon rakentaminen ei ole käytännössä mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia. Lisäksi tiettyjen verkkokomponenttien toimitusajat (muuntamot, päämuuntajat, sähköasemakomponentit) ovat jopa ½ - 2 vuoden mittaisia. Kolmantena tekijänä eri lupaprosessien kesto on tietyissä tilanteissa jopa yli esitetyn 6 kk. Ehdotuksen mukaan em. 6 kk aika voidaan ylittää, jos se teknisen toteutuksen tai muun erityisen syyn vuoksi on tarpeellista, esitetty sanamuoto on tulkinnanvarainen ja altistaa epäselvyyksille osapuolten välillä.

Näkemyksemme mukaan liittämiselvöllisyys jakeluverkkotasolla tulisi pidentää vähintään 12 kuukauteen ja tällöinkin osalla liittymistä toimitusaika komponenttien saatavuuden, lupaprosessien keston ja muiden olosuhteiden vaikutuksesta voi olla pidempi. Esitämme myös, että liittyjä ja verkkoyhtiö voivat halutessaan sopia pidemmästä kuin lakiin kirjatusta toimitusajasta. Korostamme vielä, että verkonhaltijalla ei ole lähtökohtaisesti tarvetta tai halua tarpeettomasti venyttää sähköverkkoliittymän toimittamista ja liittymät rakennetaan aina niin nopeasti kuin teknisesti ja taloudellisesti arvioiden on järkevää.

Säännöksen perusteluiden mukaan "Verkonhaltijan tulisi kohtuullisessa ajassa korjata kehittämiselvöllisyyden ja liittämiselvöllisyyden kanssa ristiriidassa olevat puutteet verkkonsa kyvyssä ottaa vastaan uusia liittyjiä tai liittymätehon korotuksia.". Edellä mainittu kirjaus ei ole näkemyksemme mukaan teknistaloudellisessa mielessä järkevä ja johtaisi siihen, että verkkoyhtiöt joutuvat käytännössä etupainotteisesti rakentamaan sähköverkkoa ja varautumaan koko toimialueensa osalta siihen, että ennalta määrittelemättömän kokoisen sähköliittymän voisi liittää sähköverkkoon missä tahansa verkkoalueella.

Esitetyn mukainen verkon merkittävä etukäteispainotteinen rakentaminen ei ole järkevä kansantaloudellisesti, vaan verkkoa on järkevä rakentaa tarvepohjaisesti sinne, minne liittyjiä (kulutusta tai tuotantoa) rakentuu ja liittymätilauksia tehdään. Lisäksi huomioiden 1.1.2024 voimaan astuneiden valvontamenetelmien vaikutuksen sähköverkkoyhtiöiden investointimahdollisuuksiin tällainen sähköverkon etupainotteinen rakentaminen ei ole mahdollista nykyisen valvontamenetelmäkehityksen puitteissa. Edellä mainittu kirjaus tulisikin poistaa säännöksen perusteluista.

Haluamme kiinnittää huomiota myös enintään 2 MVA tuotantolaitoksien liittämistä aiheutuvien kustannusten oikeudenmukaiseen jakautumiseen. Tällä hetkellä kuka tahansa verkonkäyttäjä voi asennuttaa enintään 2 MVA tehon tuotantolaitoksen ja edellyttää sen liittämistä jakeluverkkoon veloitusmaksua. Kustannukset tulevat verkon muiden käyttäjien maksettavaksi. Yhdyimme Paikallisvoima ry lausuntoon ja pidämme tärkeänä että verkkoon liittymisestä aiheutuvat kulut voidaan laskuttaa liittyjältä.

54 b § Käytettävissä olevan jakeluverkonhaltijan kapasiteetin ilmoittaminen

Esityksen mukaan jakeluverkonhaltijan on julkaistava kolmen kuukauden välein selkeät ja läpinäkyvät tiedot uusien liittämispyyntöjä varten käytettävissä olevasta jakeluverkkonsa ja suurjännitteisen jakeluverkkonsa kapasiteetista sekä perusteet tämän kapasiteetin laskemiseksi

Näkemyksemme mukaan esitetty kolme kuukautta on tarpeettoman lyhyt aika ja johtaa tehottomuuteen tiedon keräämisen, valmistelun ja esittämisen järjestämisessä. Liittämispyyntöön ja mahdollisuus liittyä sähköverkkoon tulee aina tarkastella tapauskohtaisesti huomioiden sähköverkon tilanne, liitettävä laitteisto ja muut tekniset sekä taloudelliset reunaehdot. Esitettyä kapasiteettitietoa ei voida siis pitää esimerkiksi sitovana liittymätarjouksena vaan tilanne tulee joka tapauksessa tarkastella yhteistyössä asiakkaan kanssa tapauskohtaisesti. On myös hyvä huomata, että tilanne sähköverkossa ei useimmissa tapauksissa muutu mainitun 3 kuukauden aikana merkittävästi, sähköverkon ja erityisesti isojen sähköliittymien rakentamisprosessit kestävät tyypillisesti puolesta vuodesta yli vuoteen.

Näkemyksemme mukaan esitetty kapasiteettitieto olisi järkevää julkaista 12 kuukauden välein samassa yhteydessä, kun verkkoyhtiöt raportoivat rakenne- ja tekniset tunnusluvut Energiavirastolle. Näin voidaan välttää ylimääräinen työ ja tiedon tarkkuus on kuitenkin riittävä useimpiin tarpeisiin.

Lisäksi esitämme, että perusteita kapasiteetin laskemiseksi ei julkaista vaan ainoastaan vapaa kapasiteetti. Laskentaperusteet eivät tarjoa merkittävää lisätietoa ja ne voidaan tapauskohtaisesti liittäjän kanssa käydä erikseen läpi. Laskentaperusteet voidaan näkemyksemme mukaan laskea myös luottamuksellisten tietojen piiriin.

65 b § Markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus jakeluverkossa

Esityksen mukaan jakeluverkonhaltijan on mahdollistettava loppukäyttäjän kuormien ja laitteiden liittäminen kuormanohjausreleeseen.

Esityksessä ei oteta kantaa kuormien liittämisen kustannuksiin. Esitämme tarkennettavan, että jakeluverkonhaltija mahdollistaa loppukäyttäjän kuormien ja laitteiden liittämisen releeseen

kustannuksetta vain, kun se tapahtuu sähkömittarin asentamisen yhteydessä. Jälkikäteen tehtävä kuormien ja laitteiden liittäminen voisi tapahtua kustannusvastaavasti hinnoitellusti kuten nykyinen käytäntökin on.

Haluamme huomauttaa, että loppukäyttäjän valtuuttaessa toimijalle markkinapohjaisen kuormaohjauksen tullaan ehdotetun lain mukaisesti sähkömittarilta poistamaan verkonhaltijan ns. kalenteri-/tariffiohjaus. Tämä altistaa kohteen vahingoille erityisesti talviaikaan, jos toimija ei tee kuormaohjauksia tai -ohjaukset eivät jostain syystä (esim tiedonsiirron virheet) onnistu. Omaisuudenvaaran välttämiseksi pitäisimme tärkeänä, että mittarille jätetään aina ns. taustakalenteri (tariffikalenteri), joka tekee ohjaukset, ellei muita ohjauksia ole mittarille saatu annettua.

Muilta osin pidämme esitettyä kuormaohjausten siirtymistä sähkömyyjien ja kolmansien osapuolien vastuulle hyvänä ja markkinoiden tehokkuutta lisäävänä toimenpiteenä.

105 i § ja 105 j § Yhteislaskutus ja Jakeluverkonhaltijan velvollisuus osallistua yhteislaskutukseen

Esityksen mukaan 1.1.2026 alkaen sähkön myyjä voi tarjota yhteislaskutusta, jossa myyntilaskulla laskutetaan myös jakeluverkkopalvelu. Jakeluverkkoyhtiöiden on pakko tarjota ja myyjät voivat halutessaan tarjota tätä palvelua. Lakiin sisältyy menettely, jolla verkkoyhtiöt voi myöhemmin määriteltävillä ehdoilla vaatia myyjiltä vakuudet kattamaan tuota yhteislaskutettavaa jakeluverkkopalvelua. Yhteislaskutus hoidettaisiin Datahubin laskurivitietojen välityksellä.

Näkemyksemme mukaan esitetty yhteislaskutuksen toteutustapa on hyvä ja markkinoiden tehokkuutta lisäävä. Laskurivitietojen siirron tapahtuessa Datahubin kautta, ei tämän aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia sillä ainakin merkittävä osa toimialan nykyisistä asiakastietojärjestelmistä tukee jo Datahubin kautta tapahtuvaa laskurivitietojen siirtoa.

Edelleen ratkaistavaksi jää sähkön myyjälle toimitettavan, yhteislaskutuksen piirissä olevien asiakkaiden, koontilaskun muodostustapa ja kustannukset. Tämän laskun muodostaminen vaatii järjestelmäkehitystä niin asiakastieto kuin kirjanpitojärjestelmiin. Yhteislaskuja koskevan asiakaspalvelun siirtyminen vähittäismyyjille toisaalta tehostaa jakeluverkonhaltijoiden osalta asiakaspalvelua.

Pidämme tärkeänä, että jakeluverkonhaltijoiden oikeus vaatia vakuus sähkön vähittäismyyjiltä ja tilanteet, joissa vakuutta voidaan vaatia, määritellään yhtenäisesti koko toimialalle. Yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijan luottotappioriski kasvaa merkittävästi nykytilanteesta ja tätä riskiä tulee pystyä hallitsemaan tehokkaasti.

Kunnioitavasti,

Jukka Rajala

Leppäkosken Sähkö Oy I verkkojohtaja

1) EU:n energiaministerit painottavat toimitusvarmojen verkkojen merkitystä ja johdonmukaista luopumista venäläisestä energiasta <https://tem.fi/-/eu-n-energiaministerit-painottavat-toimitusvarmojen-verkkojen-merkitysta-ja-johdonmukaista-luopumista-venalaisesta-energiasta>

Rajala Jukka
Leppäkosken Sähkö Oy